

Леонід Тимченко

доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу дослідження міжнародної податкової конкуренції
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України
(Ірпінь, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8897-0308>
ltymch@ukr.net

Валерій Кононенко

доктор юридичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
(Харків, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6461-7072>
advokatkononenko@ukr.net

УДК 341.6

**ПРОЦЕСУАЛЬНА РЕАЛІЗАЦІЯ ГАРАНТІЙ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ТА ЗАХИСТУ ЇЇ ІНТЕРЕСІВ**

АНОТАЦІЯ. Звернення до мирних засобів вирішення міжнародного спору є єдино можливим і логічним способом врегулювання міжнародних суперечок. Мирне врегулювання – це основний компонент забезпечення безпеки, формування системи міжнародних відносин, заснованих на виключенні сили, взаєморозумінні, співпраці та довірі між суб'єктами міжнародного права.

Метою статті є аналіз стану процесуальної реалізації гарантій безпеки України та захисту її інтересів, визначення шляхів мінімізації негативних наслідків неналежного представництва держави в міжнародних судових інстанціях.

Міжнародний судовий розгляд у повному обсязі не гарантує захист інтересів держави та виконання відповідного рішення, ухваленого міжнародним судом на користь держави: на формування правової позиції міжнародних судів може впливати політична та економічна складові міжнародних відносин у світлі геополітичних інтересів як окремих держав, так і їхніх об'єднань, що позначається на характері ухвалених рішень. А виконання рішень міжнародних судів залежить від доброї волі держави, на яку покладені зобов'язання. Однак він є достатньо

ефективним механізмом юридичного врегулювання міжнародних суперечок мирними засобами.

За умови застосування міжнародними судовими установами прецедентного права та системного використання договірних норм *contra legem*, при формуванні правової позиції необхідно враховувати практику міжнародних судів в аналогічних справах, не спираючись виключно на норми позитивного права.

Для мінімізації негативних наслідків неналежного представництва держави в міжнародних судових інстанціях необхідно передбачити проведення обов'язкового правового та фінансового незалежного аудиту в усіх справах.

Кожний законопроект щодо ратифікації міжнародних договорів, які містять арбітражне застереження, або якими прямо передбачений судовий розгляд, необхідно направляти, окрім відповідного комітету щодо предмета відання, до комітетів із питань правової політики та з питань національної безпеки, оборони та розвідки для проведення експертизи.

Ключові слова: міжнародні гарантії; Міжнародний суд Організації Об'єднаних Націй; Міжнародний трибунал Організації Об'єднаних Націй з морського права; делімітація; континентальний шельф; виключна економічна зона.

У пункті 43 нової Стратегії національної безпеки України зазначено, що 'Україна продовжить позовну роботу у міжнародних судових інстанціях із притягнення Російської Федерації до міжнародно-правової відповідальності'¹. У зв'язку з цим завданням статті є аналіз стану процесуальних дій держави щодо забезпечення гарантій її безпеки, втілених у нормах міжнародних договорів, захисту прав і законних інтересів України в міжнародних судових інстанціях, оскільки це майже єдиний шлях більш-менш ефективного мирного вирішення міжнародних спорів.

Метою дослідження є аналіз стану процесуальної реалізації гарантій безпеки України та захисту її інтересів, визначення шляхів мінімізації негативних наслідків неналежного представництва держави в міжнародних судових інстанціях.

Актуальність теми пов'язана з участю України (поки що, на жаль, не завжди досить успішною) у міжнародних судових процесах², що вимагає звернути увагу на проблеми, пов'язані з необґрунтованими рішеннями про передачу в міжнародну судову інстанцію територіальних суперечок, неналежним представництвом інтересів держави в міжнародних судах, формуванням правової позиції у справі, яка б ґрунтувалася не тільки на політичній доцільності та нормах позитивного міжнародного права, без врахування практики міжнародних судів і тенденцій її розвитку. Також важливо розкрити необхідність досудової підготовки справ, вчинення дій, спрямованих на відтермінування "критичної дати", покращення правового положення держави. Наприклад, формування необхідного локального міжнародного звичаю (рішення Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) у справі про рибаль-

² У статті розглядається судова практика держав виключно в галузі міжнародного публічного права.

ство “Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії проти Норвегії”³, рішення “Румунія проти України”⁴), підготовкою, вступом у судовий процес, напрацювання правової позиції у справі, доведення обставин, на які держава посилається. Підтвердженням наявності проблеми доказування обставин, що підтверджують позицію України в Міжнародному суді ООН, є формулювання п. 75 Постанови Суду від 19 квітня 2017 р. щодо прохання України про тимчасові заходи у справі “Україна проти Росії” про застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Міжнародний суд ООН, зокрема, зазначив, що Україна посилається на: а) напад на мирних демонстрантів у Харкові; в) бомбардування Маріуполя; с) напад у Волновасі та Краматорську; d) знищення повітряного судна малазійських авіаліній (*Flight MH17*), які призвели до смерті і поранень великої кількості цивільних осіб. Однак Україна не представила докази, які дали б достатньо підстав вважати, що ці елементи присутні⁵.

Питання діяльності міжнародних судів досліджувалися на підставі праць Т. Анакіної, М. Баймуратова, В. Бринцева, О. Буткевич, Н. Гураленко, Н. Дрьоміної, О. Касинюк, Б. Квятковської, О. Коптевої, В. Корецького, В. Мицика, С. Погрібняка, В. Репецького, В. Смородинського, О. Стрельцової, С. Шевчука, М. Цвіка, а також іноземних науковців – В. Абдрашитової, Х. Адилкарієва, В. Бернама, І. Богдановської, А. Величковського, Д. Власова, С. Гузея, П. Гука, М. Діксона, К. Доді, Ф. Кожевнікова, Д. Левіна, В. Лисовського, І. Махнібороди, М. О’Коннела, Е. Петерсмана, Р. Платцодера, М. Полянського, Е. Пушміна, А. Самбатян, П. Спіро, В. Уорстера, М. Хадсона, А. Фердроса, Е. Фрая, Г. Шармазаншвілі, Г. Шинкарецької, М. Шоу та ін. Проблему вирішення спорів між державами розглядали в своїх працях Г. Абі-Сааб, І. Бойко, А. Бурхарт, Г. Дам, Л. Ентін, Б. Кліменко, І. Макгібон, Л. Мажар, О. Орлов, П. Пескатор, С. Пунжин, К. Савчук, Н. Севостьянова, Ель-Сір А. А. Хамід, С. Шарма та ін.

Як відомо, в міжнародному праві відсутній орган із нагляду, який би міг забезпечити дотримання сторонами як гуманітарних конвенцій, так і дво- та багатосторонніх договірних зобов’язань, виконання рішень міжнародних судових установ, покарання агресора, захисту потерпілої

³ United Kingdom v. Norway (fisheries case). Judgment of the International Court of Justice. December 18th, 1951 <<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/5/005-19511218-JUD-01-00-EN.pdf>> (accessed: 25.09.2020).

⁴ Romania v. Ukraine (Maritime Delimitation in the Black Sea). Judgment of the International Court of Justice. 3 February 2009 <<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/132/132-20090203-JUD-01-00-EN.pdf>> (accessed: 25.09.2020).

⁵ Ukraine v. Russian Federation: Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination 19.04.2017 <<http://www.icj-cij.org/files/case-related/166/19394.pdf>> (accessed: 25.09.2020).

сторони. Тому в міжнародному праві сформувалися механізми, що захищають законні права та інтереси держав і дають змогу говорити про охоронну функцію міжнародного права⁶, яка, на переконання П. Спіро, не підтримується матеріальною силою, а здійснюється завдяки впливовим міжнародним суб'єктам і є переважно міжнародною політикою, що здійснюється за допомогою інших засобів⁷. Як зазначав Г. Кельзен, незважаючи на наявність норм про міжнародну відповідальність, сама система міжнародного права досить примітивна, оскільки не має централізованого управління і механізму покарання за правопорушення⁸.

Р. Валеев відносить судовий розгляд суперечок до методів контролю в сучасному міжнародному праві⁹. Як зауважує Ю. Круглова, контроль у міжнародному праві є одним зі способів забезпечення виконання зобов'язань, поряд із гарантіями і діяльністю спеціалізованих міжнародних органів¹⁰. Проте, як зазначає М. Діксон, система міжнародного права повинна забезпечувати взаємодію юридично рівних суб'єктів, а не контролювати їх¹¹.

Ми не можемо погодитися з контрольною функцією міжнародних судових установ – вони вирішують спори між рівними суб'єктами міжнародного права, користуючись наданими їм повноваженнями в межах, встановлених сторонами. За деякими винятками, такими як, наприклад, Міжнародний кримінальний суд, Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ), який створювався саме як контрольний механізм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція)¹² і який вже давно вийшов за межі, встановлені нормами зазначеного міжнародного договору.

Крім того, як зазначає Е. Петерсман, одним із найважливіших уроків ХХ ст. стало усвідомлення того факту, що в міжнародних відносинах, не менш ніж на національному рівні, дія норм права і механізму мирного вирішення спорів часто може бути забезпечена тією мірою, якою узгоджена правотворчість доповнена адміністративним правозастосуванням і можливістю судового спонукання до виконання у межах як національних, так і міжнародних інститутів¹³. С. Ушаков вказує на наявність про-

⁶ Ю Чайковский, 'Эволюция сущности международного права' (2010) 2 Альманах международного права 94.

⁷ Peter J. Spiro, 'Wishing International Law Away' [2009] 23 (119) Yale L. J. Online <<http://www.yalelawjournal.org/forum/wishing-international-law-away>> (accessed: 25.09.2020).

⁸ H Kelsen, *Principles of International Law*. New York (reprinted, The Lawbook Exchange 2003) 18–23.

⁹ Р Валеев, 'Контроль в современном международном праве' (автореф дис д-ра юрид, 1999) 26.

¹⁰ Ю Круглова, 'Институт контроля в международном морском праве' (автореф дис канд юрид наук, 2007) 13.

¹¹ M Dixon, *Textbook on International Law* (Oxford University Press 2007) 2.

¹² Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text> (дата звернення: 2021).

¹³ Ernst-Ulrich Petersmann and Federico Ortino (eds), *The WTO dispute settlement system 1995–2003* (Kluwer Law International 2004) 18 Studies in transnational economic law 5.

блеми виконання рішень¹⁴. Про цю проблему говорить і М. О'Коннелл¹⁵. Відбувалося не лише невиконання, а й показове порушення актів Суду, наприклад, постанови про визначення тимчасових заходів від 3 березня 1999 р. у справі Лагранд ("Німеччина проти Сполучених Штатів Америки")¹⁶.

На відміну від Статуту Міжнародного суду ООН, у системі Конвенції передбачені штрафні санкції за невиконання рішень ЄСПЛ і відповідний контрольний механізм. При цьому обов'язок виконання остаточних рішень цього Суду лежить лише на державі, яка є відповідачем у конкретній справі¹⁷. Але навіть за таких умов багато рішень не виконується.

Всередині держави обов'язковість судових рішень підтверджується законом, підтримується авторитетом державної влади і забезпечується силою примусу. У міжнародних відносинах цього немає – в основі обов'язковості рішення міжнародного суду або арбітражу лежить угода, компроміс. Г. Шинкарецька пише, що тільки загальна воля суверенних держав служить джерелом імперативної сили рішення міжнародного суду і гарантує його виконання¹⁸. Але ми вважаємо таке розуміння гарантій помилковим. Так, О. Тиунов під гарантією розуміє особливий юридичний режим, у межах якого держави-гаранти на основі міжнародно-правового договору (основного або додаткового) беруть на себе зобов'язання і відповідальність за забезпечення дій або утримання від дій певної держави за допомогою прийняття реальних заходів (індивідуально, взаємно або колективно) щодо захисту встановлених договором прав і зобов'язань держави, якій надано гарантію з метою встановленого правила поведінки або правового статусу, визначеного положення речей з урахуванням принципів поваги суверенітету, невтручання у внутрішні справи та інших основних принципів міжнародного права¹⁹. На думку В. Буткевича, міжнародно-правове значення гарантій полягає у зобов'язаннях за міжнародним правом, згідно з якими одна або кілька держав беруть на себе відповідальність за такими зобов'язаннями перед третьою державою. Не можуть вважатися міжнародно-правовими гарантіями прості домовленості²⁰.

¹⁴ С Ушаков, 'Вклад многосторонних органов международного правосудия в функционирование института международно-правовой ответственности государств в контексте международного процессуального права' (дис канд юрид наук, 2009) 167.

¹⁵ М Е О'Connell, 'Enforcement and the Success of International Environmental Law' (1995) 3 Indiana Journal of Global Legal 51.

¹⁶ Case LaGrand (Germany v. United States of America): Request for the Indication of Provisional Measures <<https://www.icj-cij.org/files/case-related/104/104-19990303-ORD-01-00-EN.pdf>> (accessed: 25.09.2020).

¹⁷ В Абдрашитова, 'Теоретико-правовые основы исполнения решений Европейского суда по правам человека' (автореф дис канд юрид наук, 2008) 28.

¹⁸ Г Шинкарецька, *Міжнародна судова процедура* (Наука 1992) 35.

¹⁹ О Тиунов, 'Международно-правовые гарантии как средство обеспечения международных договоров' (2011) 4 Журнал российского права 90–1.

²⁰ В Буткевич, 'Гарантії міжнародно-правові' в *Енциклопедія міжнародного права, т 1: А–Д* (Шемшученко Ю та Денисов В співголови редкол, Академ періодика 2014) 611.

Тобто арбітражна клаузула, договір про створення арбітражу або одностороння заява про визнання юрисдикції суду не є гарантіями самі собою і не забезпечують виконання рішення міжнародного суду. І така ситуація не є винятком – це звичайна практика, яку треба врахувати представникам держави, формулюючи правову позицію. Тепер звернімося до справи “Україна проти Росії” у Міжнародному трибуналі з морського права (далі – Трибунал). Як відомо, 25 листопада 2018 р. після спроби пройти через Керченську протоку в Азовське море російські силовики обстріляли і захопили три кораблі Військово-морських сил України: катери “Бердянськ”, “Нікополь” і буксир “Яни Капу”, які прямували з Одеси до Маріуполя. У полон потрапили 24 українці, троє з них були поранені. Федеральна служба безпеки Російської Федерації (далі – РФ) порушила кримінальну справу про незаконний перетин кордону, вчинений організованою групою осіб (ч. 3 ст. 322 Кримінального кодексу РФ). Заяву про призначення тимчасових заходів відповідно до п. 5 ст. 290 Конвенції з морського права Україна подала 16 квітня 2019 р. Тобто через чотири місяці і 22 дні після затримання. Трибунал 25 травня 2019 р. зобов’язав Росію негайно звільнити всіх моряків, а також повернути Україні кораблі²¹. Зазначене рішення було ухвалено через пів року після затримання.

П. Клімкін тоді написав:

Почитайте мляву і беззубу заяву МЗС [Міністерства закордонних справ] РФ щодо рішення Міжнародного трибуналу з морського права, і зрозумієте масштаб нашої сьогоднішньої перемоги. Росія має повернути кораблі, а головне – звільнити наших моряків. P. S. А так виглядає просте дипломатичне щастя²².

У зв’язку з цим пропонуємо проаналізувати масштаб перемоги. Але відразу виникають деякі сумніви та питання:

1. Офіційна реакція про “перемогу” не відповідає об’єктивній реальності, оскільки Трибунал завжди приймає рішення про звільнення екіпажу!

2. Також не зрозуміла гордість від того, що Трибунал визнав свою юрисдикцію для цілей ст. 292 Конвенції з морського права, хоча аналіз практики Трибуналу показує, що він завжди з легкістю встановлював юрисдикцію *prima facie*.

²¹ Ukraine v. Russian Federation: Order of 25 May 2019 <https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_26/C26_Order_25.05.pdf> (accessed: 25.09.2020).

²² ‘Рішення міжнародної інстанції настільки переконливе, що в Росії немає реальної відповіді’ (ТЧН. Політика, 25.05.2019) <<https://tsn.ua/politika/zrozumiti-masshtab-peremogi-klimkin-zaklikav-podivitisyana-mlyavu-i-bezzubu-reakciyu-moskvi-1351587.html>> (дата звернення: 29.09.2020).

3. Затримання українських плавзасобів відбулося 25 листопада 2018 р. і тільки 16 квітня 2019 р. Україна подала Запит на припис тимчасових заходів, тобто майже п'ять місяців (без 10 днів) знадобилося для написання не дуже складного процесуального документа на 21-му аркуші (із яких 11 – перші сторінки, зміст, адреса Міністерства закордонних справ України, підписи, список затриманих моряків та перелік додатків і посилань)²³.

Наприклад, 23 роки тому, у першій справі, яку розглядав Трибунал стосовно судна “Сайга” (“*Saiga*”), коли ще була відсутня будь-яка практика, маленька Республіка Сент-Вінсент і Гренадіни змогла за 14 днів скласти заяву і за 16 днів із моменту затримання вже подати її в канцелярію Трибуналу. 28 жовтня 1997 р. відбулося затримання судна “*Saiga*”; 11 листопада 1997 р. представник позивача С. Харвуд підписав заяву²⁴; 13 листопада 1997 р. секретар Трибуналу, відповідно до п. 2 (а) ст. 52 та п. 4 ст. 111 Регламенту, передав завірену копію президенту Трибуналу; 13 листопада 1997 р. президент Трибуналу постановив ухвалу про прийняття заяви і призначення дати відкриття засідання – 21 листопада 1997 р.²⁵; 4 грудня 1997 р. було прийнято рішення про звільнення екіпажу²⁶ (тобто через 21 день після подання заяви і 37 днів після затримання екіпажу)! До речі, тоді ще не було надруковано “Керівництво щодо порядку розгляду справ у Міжнародному трибуналі з морського права”²⁷, у додатках до якого містяться приклади всіх процесуальних документів. А зараз на сайті Трибуналу можна знайти ще заяву Сент-Вінсент і Гренадін на п'яти аркушах²⁸ і скористатися для складання аналогічної заяви.

4. Період між поданням запиту про введення тимчасових заходів і винесенням Судом відповідної постанови зазвичай становить один місяць²⁹. З огляду на всі процесуальні строки (10 днів після затримання, плюс 15 днів для письмового та два дні для усного провадження. Рішення приймається в найкоротші терміни й оголошується у відкритому засіданні Трибуналу не пізніше 14 днів після завершення слухання, п. 4 ст. 112 Регламенту)³⁰. Таким чином, судно може бути звільнено макси-

²³ Case concerning the detention of three Ukrainian naval vessels (Ukraine v. Russian Federation), Provisional Measures: Request of Ukraine for the prescription of provisional measures under article 290, paragraph 5, of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 16 April 2019 <https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_26/01_Request_of_Ukraine_for_Provisional_Measures.pdf> (accessed: 25.09.2020).

²⁴ The M/V “Saiga” Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea): Application submitted by Saint Vincent and the Grenadines <https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_1/application_without_annexes__svg_131197_eng.pdf> (accessed: 25.09.2020).

²⁵ The M/V “Saiga” Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea): Order of 13 November 1997 <https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_1/published/C1-O-13_Nov_97.pdf> (accessed: 25.09.2020).

²⁶ The M/V “Saiga” Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea): Judgment of 4 December 1997 <https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_1/published/C1-J-4_Dec_97.pdf> (accessed: 25.09.2020).

²⁷ *Руководство по порядку рассмотрения дел в Международном трибунале по морскому праву* (Compact Media GmbH 2016).

²⁸ The M/V “Saiga” Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea): Application (n 24).

²⁹ *Руководство по порядку рассмотрения дел в Международном трибунале по морскому праву* (n 27) 22.

³⁰ Там само 27.

мум через 41 день після затримання, або протягом 31 дня після подачі заяви. Це за умови бажання держави прапора судна звільнити екіпаж.

По запиті України рішення про тимчасові заходи винесено 25 травня 2019 р., тобто через 33 дні після подачі заяви, але через шість місяців(!) після затримання, нагадаємо, що Республіка Сент-Вінсент і Гренадіни спромоглася отримати аналогічне рішення через 37 днів після затримання екіпажу.

Як заявила Л. Зеркаль: 'Із нами була компанія *Covington & Burling*, яка надає юридичний супровід наших справ. Крім цього, з нами в команді були Жан-Марк Тювенін і Альфред Соонс – два дуже відомі професори міжнародного права'³¹. Звідси випливають такі запитання: чому влада України залучила таких іноземних фахівців, за допомогою яких майже п'ять місяців писався документ, який багато років тому представник Сент-Вінсент і Гренадін зміг скласти за 14 днів і чи справді в Україні не знайшлося жодного вченого юриста-міжнародника, або юриста-практика відповідної спеціалізації, які б за два тижні зробили те, що треба для подання відповідної заяви? На нашу думку, така затримка в часі була потрібна, щоб надати можливість Росії провести всі слідчі дії та процесуально закріпити свою позицію. А іноземні фахівці були долучені до справи тому, що українські юристи-міжнародники навряд чи погодилися би саботувати справу. Хоча, можливо, таке безпрецедентне затягування справи та залучення для цього іноземних фахівців мало на меті просто отримання неправомірної вигоди.

5. Також чомусь замовчується, що члени екіпажу відпущені не безумовно. У зв'язку з цим не зрозуміло, чому проігноровано справу щодо судна "*Arctic Sunrise*". Так, у п. 36 заяви України є на нього посилення, але не в тему, а просто щоб було. А ця справа цікава тим, що судно "*Arctic Sunrise*", яке ходило під прапором Нідерландів, 19 вересня 2013 р. було примусово зупинено для огляду й затримано Прикордонною службою РФ. 24 вересня 2013 р. Слідчим управлінням Слідчого комітету Росії по Північно-Західному федеральному округу порушена кримінальна справа за ч. 3 ст. 227 КК РФ. Згідно з фабулою справи члени екіпажу та пасажери судна "*Arctic Sunrise*", а також інші невстановлені особи в період із 16:00 17 вересня 2013 р. по 04:30 18 вересня 2013 р., у складі організованої групи з погрозою застосування насильства та з застосуванням предметів, що використовувались як зброя, напали на інше морське судно з метою заволодіння чужим майном. 7 жовтня 2013 р. Ленінським районним судом міста Мурманська була винесена постанова про арешт судна.

21 жовтня 2013 р. Нідерланди подали заяву щодо призначення Трибуналом тимчасових заходів відповідно до п. 5 ст. 290 Конвенції з морсько-

³¹ "Щоб наші хлопчики повернулися". Зеркаль про перебіг справи щодо українських моряків' (*Радіо Свобода*, 12.05.2019) <<https://www.radiosvoboda.org/a/29936080.html>> (дата звернення: 25.09.2020).

го права³² (тобто через 33 дні після затримання судна та екіпажу) і 25 жовтня 2013 р. була винесена постанова про прийняття справи до розгляду і призначення дати засідання³³. А 22 листопада 2013 р. ухвалено рішення про звільнення екіпажу й судна після сплати застави³⁴.

Однак після ухвалення Трибуналом рішення про звільнення затриманих осіб Росія продовжила їх кримінальне переслідування і, перекваліфікувавши статтю обвинувачення, звільнила по амністії (по nereабілітуючим підставам), “зберігши обличчя”. На жаль, такі обставини справи не наштовхнули представників України на думку вимагати безумовного звільнення екіпажу, посилаючись на існуючі прецеденти справи “Arctic Sunrise” та “Juno Trader”.

Справу “Juno Trader” було порушено від імені держави прапора судна (Сент-Вінсент і Гренадіни) проти Гвінеї-Бісау. Спір виник у зв’язку із затриманням судна і його екіпажу за звинуваченням у порушенні національного рибальського законодавства у виключній економічній зоні Гвінеї-Бісау.

Гвінея-Бісау заперечила проти юрисдикції Трибуналу на тій підставі, що згідно з її національним законодавством право володіння судном “Juno Trader” перейшло Гвінеї-Бісау, а отже, Сент-Вінсент і Гренадіни не можуть вважатися державою прапора судна. Трибунал, однак, вважав, що якими б не були наслідки остаточної зміни національності власника судна, конкретні обставини справи, що розглядається, не дають підстав вважати, що зміна власника вже завершена. У своєму рішенні від 18 грудня 2004 р. Трибунал розпорядився негайно звільнити судно “Juno Trader” під заставу в 300 тис. євро³⁵. Він також задовольнив вимогу заявника і постановив, що екіпаж може вільно залишити Гвінею-Бісау без жодної умови³⁶.

Перейдемо до ще однієї “перемоги”: у Міністерстві закордонних справ України наполягають, що рішення Міжнародного суду ООН у справі про делімітацію континентального шельфу та виключних економічних зон України і Румунії у Чорному морі було вигідним для України. Про це сказав представник України у Міжнародному суді ООН В. Василенко на

³² Kingdom of the Netherlands v. Russian Federation: Case “Arctic Sunrise”: Request for provisional measures submitted by the Netherlands <https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no.22/Request_provisional_measures_en_withtranslations.pdf> (accessed: 25.09.2020).

³³ Kingdom of the Netherlands v. Russian Federation: Case “Arctic Sunrise”: Order of 25 October 2013, ITLOS Reports 2013, p. 224 <https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no.22/published/C22_Order_251013.pdf> (accessed: 25.09.2020).

³⁴ Kingdom of the Netherlands v. Russian Federation: Case “Arctic Sunrise”: Order of 22 November 2013 <https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no.22/published/C22_Order_221113.pdf> (accessed: 25.09.2020).

³⁵ Г Півторак, ‘Міжнародний трибунал з морського права як механізм врегулювання спорів щодо юрисдикції держави прапора’ (2017) 4 Часопис Київського університету права 271.

³⁶ Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau: The “Juno Trader” Case: Judgment of 18 December 2004 <https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_13/13_judgment_181204_en.pdf> (accessed: 25.09.2020).

брифінгу для преси³⁷. Нагадаємо, що 16 вересня 2004 р. Румунія подала заяву про порушення справи проти України у зв'язку з суперечкою щодо встановлення єдиного морського кордону між двома державами в Чорному морі з метою делімітації їхніх континентального шельфу і виняткових економічних зон. При нормальній оцінці юридичної перспективи такий судовий процес не відбувся би взагалі, або в далекому майбутньому за сприятливих обставин. Але Україна сама на це радо погодилася: у пояснювальній записці до проекту Закону України “Про ратифікацію Договору про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією і Додаткової угоди у формі обміну листами Міністра закордонних справ України та Міністра закордонних справ Румунії” (який передбачав передання спору на розгляд Міжнародного суду ООН) зазначено, що підписані документи є збалансованими, становлять міцний правовий фундамент для подальшої розбудови відносин між Україною та Румунією і можуть слугувати надійним інструментом забезпечення їхніх національних інтересів³⁸. У витязі з Протоколу засідання Комітету у закордонних справах і зв'язках з Співдружністю Незалежних Держав Верховної Ради України від 16 липня 1997 р. № 114 все коротко:

Слухали: Про проект Закону України про ратифікацію Договору про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією і Додаткової угоди у формі обміну листами Міністра закордонних справ України та Міністра закордонних справ Румунії.
Ухвалили: Поданий Президентом України проект Закону <...> винести на розгляд Верховної Ради України³⁹.

Вважаємо, що згода на розгляд спору в Міжнародному суді ООН була надана з метою ослаблення держави через заподіяння шкоди територіальній цілісності й економічній безпеці держави⁴⁰: чиновники, які штовхнули Україну в однозначно безперспективний судовий розгляд, усвідомлювали значення своїх дій, що підписують міжнародний договір, який зв'яже державу прописаними в ньому зобов'язаннями (або, інакше кажучи, підписавши міжнародний договір про згоду на розгляд цієї справи в Міжнародному суді ООН, Україна вже не могла цього уникнути), передбачали суспільно-небезпечні наслідки своїх дій, а саме – майбутню поразку України в Суді (у будь-якому разі – мали можливість і по-

³⁷ ‘В МЗС наполягають, що Україна перемогла’ (*Українська правда*, 06.02.2009) <<https://www.pravda.com.ua/news/2009/02/6/3717217>> (дата звернення: 25.09.2020).

³⁸ Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про ратифікацію Договору про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією і Додаткової угоди у формі обміну листами Міністра закордонних справ України та Міністра закордонних справ Румунії”.

³⁹ Витязь з Протоколу засідання Комітету у закордонних справах і зв'язках з СНД Верховної Ради України від 16 липня 1997 р. № 114.

⁴⁰ Л. Тимченко та В. Кононенко, ‘Проблеми делімітації морських просторів України’ (2012) 1 Міжнародне право 242.

винні були передбачити з урахуванням відкритості текстів рішень Суду та його однозначної практики з цієї категорії спорів). І бажали настання цих наслідків, оскільки зробили все від них залежне для цього, ба більше, виключили будь-які можливості ухилитися від судового розгляду, а отже – і від негативного результату.

О. Колесник каже про те, що Україна отримала поразку на дипломатичному фронті, підтвердивши власну нездатність вирішувати серйозні питання⁴¹. На переконання О. Хапантюковського, з яким автори абсолютно згодні, Україна априорі приречена себе на програшний результат⁴². 3 лютого 2009 р. Міжнародний суд ООН ухвалив рішення у справі “Румунія проти України”⁴³, відповідно до якого острів Зміїний не може вважатися частиною прибережної лінії України при визначенні середньої лінії в процесі делімітації континентального шельфу та виключної економічної зони⁴⁴.

Як бачимо, правова позиція України, заснована на визнанні за Зміїним статусу острова (який відповідно до п. 2 ст. 121 і ст. 76 Конвенції з морського права передбачає наявність континентального шельфу) і виборі його як однієї з вихідних точок для побудови тимчасової рівновіддаленої лінії між Румунією і Україною, виявилася недосконалою: зосередившись виключно на нормах позитивного права – відповідних статтях зазначеної Конвенції, залишили без уваги практику Міжнародного суду ООН, яка, відповідно, і не була врахована. А даремно, бо тоді дії держави, які були спрямовані тільки на вирішення проблеми визнання за Зміїним статусу острова (заселення, господарська діяльність, виконання геофізичних робіт), могли б охопити більш широке коло питань й ефективно вплинути на позитивне вирішення спору. А саме: як вбачається з аналізу рішень Суду, під час доведення законності домагань сторін важливе значення має встановлення міжнародного звичаю, що підтверджує наявність підстав для таких претензій. Як відомо, ст. 38 Статуту Міжнародного суду ООН, який, вирішуючи спори відповідно до п. 1 “b” ст. 38 Статуту, передбачає, що разом з іншими джерелами міжнародного права застосовується і міжнародний звичай як доказ загальної практики, визнаної як правова норма⁴⁵.

У рішенні у справі “Румунія проти України” Міжнародний суд ООН зазначив, що сама Україна, хоча вона і вважала, що острів Зміїний під-

⁴¹ О Колесник, ‘Вирішення територіальних спорів між Україною та Румунією’ в *Міжнародні читання, присвячені пам’яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського: матеріали міжнародної конференції* (Фенікс 2011) 461.

⁴² А Хапантюковский, ‘Вердикт Международного Суда ООН по разграничению украинско-румынского континентального шельфа. Часть 2: итоги и перспективы’ [2009] 17 (95) *Научный вестник* 88–9.

⁴³ *Romania v. Ukraine* (п 4).

⁴⁴ В Кононенко, *Вирішення територіальних спорів Міжнародним Судом ООН: теорія і практика* (Фенікс 2018) 289.

⁴⁵ Там само 307.

падає під дію п. 2 ст. 121 Конвенції з морського права, не продовжувала відповідний район за межу, що утворюється її материковим узбережжям у зв'язку з наявністю в районі делімітації острова Зміїний. А тому питання про те, чи підпадає острів Зміїний під дію пунктів 2 або 3 ст. 121 цієї Конвенції, не був розглянутий. У світлі цих факторів Суд дійшов висновку, що наявність острова Зміїний не вимагає коригування тимчасової рівновіддаленої лінії і не повинна мати жодних наслідків для делімітації, крім тих, що впливають зі значення дуги його територіального моря шириною в 12 морських миль. Крім того, Суд зазначив, що Україна не здійснювала державну діяльність як доказ мовчазної угоди або *modus vivendi* між сторонами щодо лінії, яка розділяє їх відповідні виняткові економічні зони і континентальний шельф. Навпаки, вона посилається на державну діяльність із метою опротестування лінії, заявленої Румунією. Тут Суд чітко зазначив, що саме бездіяльність України не надала можливості розглянути справу інакше. У будь-якому випадку для захисту стратегічних інтересів держави певні дії (нехай навіть ризиковані) необхідно було зробити, не підписуючи поки жодних угод про передання спору на розгляд Міжнародного суду ООН. Треба було врахувати нову правову позицію, висловлену в рішенні у справі, що стосується суверенітету над островами Пулау-Лігітан і Пулау-Сіпадан (Індонезія проти Малайзії) від 17 грудня 2002 р.⁴⁶, відповідно до якої Суд

не може взяти до уваги дії, вчинені після дати виникнення спору між сторонами, якщо тільки такі не є нормальним продовженням попередніх дій і не відбуваються з метою поліпшення правового становища сторони, що посилається на такі дії (тобто після “критичної дати”)⁴⁷.

Хоча подібна можливість захисту інтересів держави була передбачена і виключена ще раніше – у листі міністра закордонних справ України Г. Удовенка міністру закордонних справ Румунії, який є додатком до Договору про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією від 2 червня 1997 р. Напевно, не випадково в п. 4 (f) зазначеного Договору говориться, що

до досягнення рішення щодо делімітації континентального шельфу Договірні Сторони утримуватимуться від експлуатації мінеральних ресурсів зони делімітації, координати якої будуть зазначені на початку переговорів на основі зазначених вище принципів. При цьому Договірні Сторони змо-

⁴⁶ Кононенко (н 44) 310.

⁴⁷ Sovereignty over Pulau Ligitan und Pulau Sipudan (Indonesiul Muluysia), Application, for. Permission to Intervene, Judgment, I. C. J. Reports 2001, p. 575.

жуть встановити за спільною згодою периметри певних площ, які розміщені в цій зоні і ресурси яких будуть спільно використовуватися⁴⁸.

На жаль, доктрина також пішла хибним шляхом, відзначаючи, що лінія розмежування морських просторів між Україною та Румунією залежить виключно від визначення статусу острова Зміїний, і тому, на думку О. Белої, одним із головних завдань української сторони в Міжнародному суді ООН було довести, що Зміїний – це острів, придатний для життя людини і її господарської діяльності⁴⁹. Водночас О. Богдан вважає, що позиція України у цієї справі обґрунтована і відповідає положенням міжнародного права. Відповідно до двосторонніх угод між Україною та Румунією острів Зміїний належить Україні, і на підставі п. 3 ст. 121 Конвенції з морського права він може мати континентальний шельф і виключну економічну зону⁵⁰. Зазначимо також, що Румунія, не маючи у Чорному морі жодного острова під своїм суверенітетом, активно дебатовала на Третій Конференції ООН з морського права щодо міжнародно-правового статусу островів у 1973 р., намагаючись у власних інтересах закріпити за малими ненаселеними островами, включаючи острів Зміїний, статус “скелі”, і таким чином домогтися визнання відсутності прав України на відповідний шельф і виключної економічної зони⁵¹.

При уважному прочитанні пунктів 2 і 3 ст. 121 Конвенції з морського права можна помітити, що за винятком, передбаченим у п. 3, територіальне море та прилегла зона, виключна економічна зона і континентальний шельф острова визначаються відповідно до положень цієї Конвенції, застосованих до інших сухопутних територій. Пункт 3 стосується скель, які не придатні для підтримання життя людини або для самостійної господарської діяльності, не мають ні виключної економічної зони, ні континентального шельфу. А якщо звернути увагу на наведене вище обґрунтування рішення Міжнародного суду ООН у справі про континентальний шельф (“Лівійська Арабська Джамахерія проти Мальти”) від 3 червня 1985 р. (в якому Суд відмовився враховувати острова Фільфола) під іншим кутом зору, можна побачити, що Суд справді не враховує безлюдний острів із метою делімітації, але не на тих підставах, які передбачені в Конвенції з морського права – він навіть не акцентує своєї уваги на особливостях цього острова щодо придатності для підтримання життя людини або для її самостійної господарської діяльності – головний аргумент

⁴⁸ Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією від 2 червня 1997 р. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=642_003&fpage=1&text=%F1%F3%E4&x=12&y=8> (дата звернення: 25.09.2020).

⁴⁹ О. Белої, ‘Міжнародно-правові аспекти державної морської політики України та юридичні проблеми її реалізації в сучасних умовах’ (автореф дис канд юрид наук, 2008) 12.

⁵⁰ О. Богдан, ‘Правовий режим морських просторів Чорноморсько-Азовського басейну: перспективи розвитку’ (автореф дис канд юрид наук, 2005) 5.

⁵¹ О. Дьяков, ‘Україна-Румунія: проблема делімітації континентального шельфу та виключних економічних зон’ [2007] 4 (5) Стратегічні пріоритети 181.

і фактично правова позиція, підтверджена, зокрема, і в рішенні у справі “Румунія проти України”, полягає в тому, що цей острів має малий розмір і ‘в іншому випадку це може призвести до небажаних порушень пропорційності в розташуванні рівновіддаленої (серединної) лінії’⁵². І якби фахівці, які захищали інтереси України, звернули увагу на практику Міжнародного суду ООН із аналогічних справ, вони б змогли зробити відповідні висновки, зрозуміти, що не слід робити ставку тільки на “острівний” статус Зміїного, а потрібно використовувати всі можливості, які надає аналіз справ Суду⁵³. І хоча О. Белова зазначає, що, аргументуючи свою позицію, в Києві врахували прецеденти міжнародної практики. Як можна помітити далі, це, м’яко кажучи, не дуже відповідає обставинам. Наприклад, справа про делімітацію морських просторів між островами Гренландія (Данія) і Ян-Маєн (Норвегія) 1980 р., в якому Міжнародний суд ООН вирішив, що мала кількість жителів Ян-Маєн – 25 осіб – не привід позбавляти його статусу острова; а його невеликий розмір не завадив заявити, що він впливає на розмежування рибальських зон. Також у справі про розмежування континентального шельфу між Тунісом і Лівією в затоці Габес, де Суд урахував не тільки острови Керкена, розташовані у зоні делімітації, а й поблизу від них острівці, які відкриваються під час відливів⁵⁴. Але очевидно, що ці прецеденти недостатньо відповідали ситуації між сторонами спору: в першому випадку йшлося про острівний статус територіального утворення, що, як було зазначено, не впливало на вирішення проблем, а в другому – про сукупність різних островів. А отже, потрібно ще й уміти читати рішення міжнародних судів, в яких у чистому, викристалізованому вигляді відображається існуюче на певний момент розвитку суспільства міжнародне право⁵⁵.

На наше переконання, щодо питань про передачу в міжнародну судову інстанцію територіальних суперечок слід дотримуватися більш звуженої політики.

Висновки. Інститут процесуального представництва держави в міжнародних судових інстанціях є частиною правової безпеки держави.

Міжнародний судовий розгляд у повному обсязі не гарантує захист інтересів держави та виконання відповідного рішення, ухваленого міжнародним судом на користь держави: на формування правової позиції міжнародних судів може впливати політична й економічна складові міжнародних відносин у світлі геополітичних інтересів як окремих держав, так і їхніх об’єднань, що позначається на характері ухвалених рішень.

⁵² Romania v. Ukraine (n 4).

⁵³ Кононенко (n 44) 312.

⁵⁴ О Белова, ‘Міжнародно-правові проблеми реалізації морської політики України в північно-західному районі Чорного моря’ [2007] 1 (30) Зовнішня торгівля: право та економіка 96.

⁵⁵ В Кононенко, ‘Якісне викладання міжнародного права як запорука захисту прав людини і інтересів держави’ (2013) Український часопис міжнародного права. Спецвипуск. Проблеми викладання міжнародного права 66.

А виконання рішень міжнародних судів залежить від доброї волі держави, на яку покладені зобов'язання. Але він є достатньо ефективним механізмом юридичного врегулювання міжнародних суперечок мирними засобами, а також надає можливість заявити на міжнародному рівні, зокрема і з офіційної трибуни ООН, яким є Міжнародний суд у Гаазі, про реальну ситуацію і винуватця її створення, що може принести деякі політичні дивіденди.

За умови застосування міжнародними судовими установами прецедентного права та системного використання договірних норм *contra legem*, при формуванні правової позиції необхідно враховувати практику міжнародних судів в аналогічних справах, не спираючись виключно на норми позитивного права.

Для мінімізації негативних наслідків неналежного представництва держави в міжнародних судових інстанціях необхідно передбачити проведення обов'язкового правового та фінансового незалежного аудиту в усіх справах.

Кожний законопроект щодо ратифікації міжнародних договорів, які містять арбітражне застереження, або якими прямо передбачений судовий розгляд, необхідно направляти, окрім відповідного комітету Верховної Ради України щодо предмета відання, також до комітетів із питань правової політики та з питань національної безпеки, оборони та розвідки для проведення експертизи.

Викладене вище повною мірою стосується справ України проти Російської Федерації у Міжнародному суді ООН, Міжнародного трибуналу ООН з морського права та Європейського суду з прав людини.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Dixon M, *Textbook on International Law* (Oxford University Press 2007) (in English).
2. Kelsen H, *Principles of International Law. New York* (reprinted, The Lawbook Exchange 2003) (in English).
3. Kononenko V, *Vyrishennia terytorialnykh sporiv Mizhnarodnym Sudom OON: teoriia i praktyka* (Feniks 2018) (in Ukrainian).
4. Shinkareckaja G, *Mezhdunarodnaja sudebnaja procedura* (Nauka 1992) (in Russian).

Edited books

5. Petersmann Ernst-Ulrich and Ortino Federico (eds), *The WTO dispute settlement system 1995–2003* (Kluwer Law International 2004) 18 Studies in transnational economic law (in English).

Encyclopedias

6. Butkevych V, 'Harantii mizhnarodno-pravovi' v *Entsyklopediia mizhnarodnoho prava, t 1: A–D* (Shemshuchenko Iu ta Denysov V spivholovy redkol, Akadem periodyka 2014) (in Ukrainian).

Journal articles

7. O'Connell M E, 'Enforcement and the Success of International Environmental Law' (1995) 3 Indiana Journal of Global Legal 51 (in English).
8. Spiro P J, 'Wishing International Law Away' [2009] 23 (119) Yale L. J. Online <<http://www.yalelawjournal.org/forum/wishing-international-law-away>> (accessed: 25.09.2020) (in English).
9. Bielova O, 'Mizhnarodno-pravovi problemy realizatsii morskoi polityky Ukrainy v pivnichno-zakhidnomu raioni Chornoho moria' [2007] 1 (30) Zovnishnia torhivlia: pravo ta ekonomika 96 (in Ukrainian).
10. Chajkovskij Ju, 'Jevoljucija sushhnosti mezhdunarodnogo prava' (2010) 2 Al'manah mezhdunarodnogo prava 94 (in Russian).
11. Diakov O, 'Ukraina-Rumuniia: problema delimitatsii kontynentalnogo shelfu ta vykliuchnykh ekonomichnykh zon' [2007] 4 (5) Stratehichni priorityty 181 (in Ukrainian).
12. Hapantjukovskij A, 'Verdikt Mezhdunarodnogo Suda OON po razgranicheniju ukrainsko-rumynskogo kontynental'nogo shel'fa. Chast' 2: itogi i perspektivy' [2009] 17 (95) Naukovij visnik 88–9 (in Russian).
13. Kononenko V, 'Iakisne vykladannia mizhnarodnogo prava yak zaporuka zakhystu prav liudyny i interesiv derzhavy' (2013) Ukrainyskyi chasopys mizhnarodnogo prava. Spetsvypusk. Problemy vykladannia mizhnarodnogo prava 66 (in Ukrainian).
14. Pivtorak H, 'Mizhnarodnyi trybunal z morskoho prava yak mekhanizm vrehuliuvannia sporiv shchodo yurysdyktsii derzhavy prapora' (2017) 4 Chasopys Kyivskoho universytetu prava 271 (in Ukrainian).
15. Tiunov O, 'Mezhdunarodno-pravovye garantii kak sredstvo obespechenija mezhdunarodnykh dogovorov' (2011) 4 Zhurnal rossijskogo prava 90–1 (in Russian).
16. Tymchenko L ta Kononenko V, 'Problemy delimitatsii morskyykh prostoriv Ukrainy' (2012) 1 Mizhnarodne pravo 242 (in Ukrainian).

Theses

17. Bielova O, 'Mizhnarodno-pravovi aspekty derzhavnoi morskoi polityky Ukrainy ta yurydychni problemy yii realizatsii v suchasnykh umovakh' (avtoref dys kand yuryd nauk, 2008) (in Ukrainian).
18. Bohdan O, 'Pravovy rehym morskyykh prostoriv Chornomorsko-Azovskoho baseinu: perspektyvy rozvytku' (avtoref dys kand yuryd nauk, 2005) (in Ukrainian).
19. Abdrashitova V, 'Teoretiko-pravovye osnovy ispolnenija reshenij Evropejskogo suda po pravam cheloveka' (avtoref dis kand jurid nauk, 2008) 28 (in Russian).
20. Valeev R, 'Kontrol' v sovremennom mezhdunarodnom prave' (avtoref dis d-ra jurid, 1999) 26 (in Russian).
21. Kruglova Ju, 'Institut kontrolja v mezhdunarodnom morskome prave' (avtoref dis kand jurid nauk, 2007) 13 (in Russian).
22. Ushakov S, 'Vklad mnogostoronnih organov mezhdunarodnogo pravosudija v funkcionirovanie instituta mezhdunarodno-pravovoj otvetstvennosti gosudarstv v kontekste mezhdunarodnogo processual'nogo prava' (dis kand jurid nauk, 2009) 167 (in Russian).

Conference papers

23. Kolesnyk O, 'Vyrishennia terytorialnykh sporiv mizh Ukrainoiu ta Rumuniieiu' v Mizhnarodni chytannia, prysviacheni pam'iaty profesora Imperatorskoho Novorosiiskoho universytetu P. Ye. Kazanskoho: materialy mizhnarodnoi konferentsii (Feniks 2011) 461 (in Ukrainian).

Websites

24. "Shchob nashi khlopchyky povernulysia". Zerkal pro perebih spravy shchodo ukrainskykh moriakiv' (*Radio Svoboda*, 12.05.2019) <<https://www.radiosvoboda.org/a/29936080.html>> (accessed: 25.09.2020) (in Ukrainian).
25. 'V MZS napoliahaiut, shcho Ukraina peremohla' (*Ukrainska pravda*, 06.02.2009) <<https://www.prawda.com.ua/news/2009/02/6/3717217>> (accessed: 25.09.2020) (in Ukrainian).
26. 'Rishennia mizhnarodnoi instantsii nastilky perekonlyve, shcho v Rosii nemaie realnoi vidpovidi' (*TSN. Polityka*, 25.05.2019) <<https://tsn.ua/politika/zrozumiti-masshtab-peremogi-klimkin-zaklikav-podivitisya-na-mlyavu-i-bezzubu-reakciyu-moskvi-1351587.html>> (accessed: 29.09.2020) (in Ukrainian).

Leonid Tymchenko
Valerii Kononenko

PROCEDURAL IMPLEMENTATION OF GUARANTEES OF UKRAINE'S
SECURITY AND PROTECTION OF ITS INTERESTS

ABSTRACT. Recourse to peaceful means of resolving an international dispute is the only possible and logical way of resolving international disputes. Peaceful settlement is a key component of security, the formation of a system of international relations based on the exclusion of force, mutual understanding, cooperation and trust between the subjects of international law.

The purpose of the article is to analyze the state of procedural implementation of security guarantees of Ukraine and protection of its interests, to identify ways to minimize the negative consequences of improper representation of the state in international courts.

International litigation does not fully guarantee the protection of the interests of the state and the implementation of the relevant decision of an international court in favor of the state: the formation of the legal position of international courts may be influenced by political and economic components of international relations in the light of geopolitical interests of some states and their unions, which affects the nature of decisions. Of course, the execution of international court decisions depends on the goodwill of the state to which the obligations are imposed. But it is a fairly effective mechanism for the legal settlement of international disputes by peaceful means.

Taking into consideration the application of case law by international judicial institutions and the systematic use of treaty norms *contra legem*, the formation of the legal position must take into account the practice of international courts in similar cases, not based solely on the rules of positive law.

In order to minimize the negative consequences of improper representation of the state in international courts, it is necessary to provide for a mandatory legal and financial independent audit of all cases.

Any draft law for ratification of international treaties which contains an arbitration clause or which directly provides for judicial procedure must be referred, in addition to the relevant Committee on the subject matter, also to the Committee of legal policy and the Committee of national security, defense and intelligence for examination.

KEYWORDS: international guarantees; UN International Court of Justice; UN International Tribunal for the Law of the Sea; delimitation; continental shelf; exclusive economic zone.